

נלחמים את דרכם פנימה: חיילים בודדים, הגירה, וזהות לאומית בישראל and National Identity in Israel, Immigration, Diaspora Soldiers :to Belong

ליאור יוחנני

העבודה נכתבה בהנחיית פרופ' פול מקליין ופרופ' קת'רין לי
המכון הישראלי לדמוקרטיה ואוניברסיטת תל אביב
ינואר 2023

עבודת הדוקטורט, אותה כתבתי בחוג לסוציולוגיה באוניברסיטת רטגרס תחת הנחייתם של הפרופסורים Paul McLean ו-Catherine Lee, עסקה בחיילים בודדים מחוץ לארץ המשרתים בצה"ל. כיאה למחקר סוציולוגי, הנושא הנחקר שימש לבחינה רחבה יותר של סוגיות סוציולוגיות, במקרה הזה, של נקודת המפגש בין שירות צבאי, הגירה, אזרחות, וזהות לאומית. מפני שבמה זו עניינה בצבא וחברה בישראל, אתמקד בתקציר בממצאים הקשורים לנושאים אלה ופחות בהיקשים הסוציולוגיים הרחבים. המעוניינים באלה מוזמנים לעיין בעבודת הדוקטורט ובשני המאמרים שפורסמו (2024, Yohanani 2022). אפתח בתיאור הנושא והמחקר ואחר כך אפרט על פרקי העבודה. אסיים בדיון שקושר יחדיו את הממצאים ומצביע על כיווני מחקר עתידיים לאור אירועי 7 באוקטובר והמלחמה המתמשכת.

בכל שנה מתגייסים לצה"ל כ-3,000 חיילים בודדים המגיעים מחו"ל. לא מדובר בתופעה גברית; קרוב למחצית הם למעשה חיילות בודדות. הקבוצה הגדולה ביותר מגיעה ממדינות ברית המועצות לשעבר, ומונה קרוב ל-40% מהחיילים, כשליש מגיעים מצפון אמריקה, והיתר מצרפת, בריטניה, אוסטרליה, ברזיל, ומכ-50 מדינות נוספות (ראו מספרי חיילים לפי שנה ואזור גאוגרפי בטבלה המצורפת). למרות המספרים המרשימים, ועל אף המרכזיות בשדה המחקרי בישראל של מחקרי ביטחון, צבא וחברה מחד גיסא, והגירה ואינטגרציה מאידך גיסא, זהו המחקר הראשון היסודי ורחב ההיקף שנכתב על חיילים בודדים ששירתו בשנות ה-2000.

התופעה מקבלת הד רב בציבוריות הישראלית, ועל אף שלא נערכו מחקרים מקיפים בשאלת מניעיהם, הם מוצגים לנו כתערובת של ציונות ואלטרואיזם. לישראלים, כך מספרים לנו בכתבות מגזין, יש הרבה ללמוד מהחיילים הבודדים בכל הקשור לאהבת הארץ ונתינה לזולת. החיילים, בתרומתם ואהבתם, מזכירים לנו את מי שהיינו פעם. שירותם הצבאי מתורגם בשיח הציבורי ל"עלייה", אף על פי ששיעור הנשארים בישראל לאחר השירות הצבאי לעולם לא נבדק, ולמעשה אינו נמצא במעקב.

שלוש שאלות מרכזיות ביקשתי לבחון בעבודה: מדוע חיילים אלה מתגייסים לצה"ל? מה מבדיל את המתגייסים מרבים אחרים בעלי מאפיינים דומים שאינם מתגייסים? האם הם נשארים בישראל לאחר שירותם הצבאי? הפרקים מתמקדים בפרטים ובפשר שהם מעניקים לבחירותיהם לצד

התייחסות לרמה המוסדית – לאינטרסים ולדרכי הפעולה של המדינה ושל ארגוני תפוצה וחברה אזרחית בגיוס החיילים הבודדים, ליוויים במהלך השירות והתמיכה המוצעת להם לאחריו.

מבחינה אמפירית, המחקר נשען על סקר מקיף וראיונות עומק שביצעתי בשנים 2019–2021. בסקר השתתפו למעלה מ-1,100 חיילים בודדים שהתגייסו בין השנים 2012–2020 ובראיונות העומק השתתפו 100 חיילים, 15 צעירים שבחרו לא להתגייס ותריסר עובדים ומתנדבים בארגוני סיוע לחיילים בודדים. הניתוח (למעט בפרק 2 שנשען על נרטיבים בלבד) משלב שיטות מחקר (mixed methods) כאשר ניתוח הממצאים הכמותיים מצביע על דפוסים רחבים וניתוח הנרטיבים עוזר לתת פשר, הקשר ועומק (Creswell and Clark 2017).

מדוע חיילים אלה מתגייסים לצה"ל?

המקרה של גיוס חיילים מהתפוצות לצה"ל ייחודי משתי בחינות: הוא וולונטרי ואיננו מתרחש בעיתות חירום (להוציא אולי את מלחמת "חרבות ברזל"). יש מקרים רבים, כולל ישראל ב-1948 (Arielli 2014), בהם חברי תפוצה מגיבים למצב החירום ב"מולדת", ומתגייסים אדהוק למאמץ המלחמתי (Hockenos 2003). המקרה של גיוס חיילים בודדים לצה"ל שונה, שכן ישראל לא נמצאה תחת איום קיומי בעשורים האחרונים ולרוב תהליך ההכנה לשירות מתוכנן ומומשך. כמו כן, יש מדינות עם מודל שירות מנדטורי, כמו קוריאה הדרומית וסינגפור (Song 2015), המחייבות את אזרחיהן המתגוררים בחו"ל לשירות צבאי או להתמודד עם סנקציות חוקיות חמורות. המצב בישראל שונה: יהודי התפוצות שאינם אזרחי ישראל אינם חייבי גיוס, אך גם אזרחי ישראל שעזבו לפני גיל 16 יכולים (ולרוב) מוציאים פטור משירות צבאי בהליך פשוט. ככלל, זכאי עלייה יכולים להגר לישראל ללא חובת שירות צבאי החל מגיל 24.

מדוע אם כן, בהיעדר מצב חירום או חובה אזרחית, חיילים בודדים מחו"ל מתגייסים לצה"ל? מהו משקלם של שיקולים ציוניים או אידיאולוגיים, ומה חלקם של שיקולים אינסטרומנטליים ופרקטיים? כדי לדון בסוגיית המניעים והמוטיווציות יש להבחין בין שלוש קבוצות חיילים מרקעים תפוצתיים שונים: יהודים-אמריקנים; ישראלים אמריקנים; ויוצאי מדינות ברית המועצות לשעבר.

יהודים-אמריקנים, כך לפי הניתוח, מגיעים לרוב מקהילות יהודיות מגובשות ומבוססות, ומזדהים בעיקר עם מוטיווציות ציוניות ודתיות. עם זאת, למניעים הערכיים מתלווים לרוב גורמי דחיפה (push factors) כמו שוליות חברתית, אי הצלחה בלימודים, בעיות משפחתיות וחיפוש אחר סטטוס ושייכות. שירות צבאי נתפס כחוויה ישראלית אותנטית, לא מתווכת, שדרכה אפשר להכיר לעומק את החברה הישראלית, לרכוש שפה והיכרות תרבותית, להשיג סטטוס ולדרוש שייכות. כאן וביתר הקבוצות שירות צבאי נשקל בעיקר בהקשר הגירתי, ופחות בהקשר של תרומה למאמץ הצבאי. עם זאת, בקרב קבוצה זו אין להבין את השירות הצבאי כאקט של הגירה ומחויבות ארוכת טווח. רובם מתייחסים לשירות הצבאי כתקופת מבחן להמשך חיים בישראל.

בשונה מהם, ישראלים-אמריקנים גדלו לרוב במערכת החינוך הציבורית ובמוסדות הקהילה הישראלית בצפון אמריקה. הם בקיאים ומעורים יותר בישראל, מדברים עברית, ביקרו בארץ תכופות והחזיקו קשרי משפחה וחברות בישראל. שירות צבאי מבחינתם הוא בראש ובראשונה מבחן לזהותם הישראלית, בבחינת לעשות "מה שכל ישראלי עושה". זוהי מעין פוליסת ביטוח – על אף שאינם מתחייבים לחיים בישראל, הם אינם מסוגלים לדמיין לעצמם חיים עתידיים בה ללא תרומה צבאית. הסוציולוגית חוקרת ההגירה פגי לויט תיארה זאת כ-Ossification Effect (Levit 2009) – מצב שבו מהגרים ממשיכים לדמיין את הערכים והנורמות הנהוגים במדינת האם כפי שהיו בנקודת הזמן שבה היגרו. בעוד מודל "צבא העם" הישראלי עובר שחיקה מתמדת, בני נוער ישראלים-אמריקנים נוטים לייחס לו את המעמד והתכונות שמייחסים לו הוריהם ששירתו בצבא בשנות ה-70 וה-80 של המאה ה-20. נוסף על כך, כקהילת מהגרים, בחלק ניכר מהנרטיבים בולטת תחושה של שוליות חברתית, זרות, וניכור מהחברה והתרבות האמריקנית. כמו כן, רבים חושבים על שירות צבאי בהקשר של פיתוח עצמי ורכישת כלים אישיותיים כמו ביטחון עצמי ועצמאות. בהקשר זה, מניעי הגיוס שהם מציגים דומים יותר לאלה של ישראלים מקומיים (Waldman et al. 2022). מאשר לאלה של יהודים-אמריקנים.

הקבוצה השלישית היא חיילים בודדים שמקורם במדינות ברית המועצות לשעבר. כשני שלישים מקבוצה זו השתתפו בתוכניות הגירה ארוכות כגון נעל"ה (נוער עולה לפני הורים) וסל"ה (סטודנטים לפני הורים) לפני גיוסם לצה"ל. למרות זאת, מניעיהם דומים לאלה של בודדים מברית המועצות לשעבר ללא רקע בישראל. מניעיהם בעיקרם אינסטרומנטליים: הגירה ליעד עדיף ורכישת כלים פרקטיים. השירות הצבאי הוא המחיר, או ההשקעה, שיש לשלם בתמורה לכרטיס כניסה לישראל. בעוד שתי הקבוצות האמריקניות תרות אחר שירות מהותי ותפקידים בעלי יוקרה חברתית, החיילים מברית המועצות לשעבר מחפשים אחר תפקידים המעניקים מיומנויות פרקטיות שניתנות להמרה ותרגום בשוק העבודה כגון אסיסטנטיות רפואיות ונהגים.

מה מבדיל את המתגייסים מרבים אחרים בעלי מאפיינים דומים שאינם מתגייסים?

ביקשתי לבחון כיצד ארגוני תפוצה מעצבים זהות לאומית ומניעים לשירות צבאי. לצורך כך התמקדתי בישראלים-אמריקנים ובפעילותה של תנועת צופים-צבר, ענף של תנועת הצופים העבריים הפועל מחוץ לישראל ומעודד הגירה חוזרת וגיוס לצה"ל של ישראלים המתגוררים בחו"ל. כדי לזקק את השפעת הארגון, בחנתי את הנרטיבים של נבדקים משלוש קבוצות: בוגרי צופים-צבר שהתגייסו לצה"ל; בוגרי התנועה שלא התגייסו לצה"ל; וישראלים-אמריקנים שהתגייסו לצה"ל אך אינם בוגרים של התנועה או של ארגון נוער ציוני אחר.

ערכתי שתי השוואות: הראשונה, בין בוגרי התנועה שהתגייסו, לחבריהם לשבט ולתנועה שלא התגייסו. השוואה זו אפשרה לבחון אלו גורמים נוספים, מעבר לחברות בתנועה, עיצבו את החלטותיהם בנוגע לגיוס לצה"ל. השנייה, בין מתגייסים בוגרי התנועה ומתגייסים שאינם בוגרי

התנועה. השוואה זו אפשרה לבחון את השפעת החינוך בתנועה: האם בוגריה שונים במניעיהם ממתגייסים שאינם בוגריה.

בהשוואה בין בוגרי תנועה שהתגייסו ואלה שלא התגייסו נמצא שחברי שתי הקבוצות הביעו עמדות פררציוניות דומות. רוב הנבדקים בשתי הקבוצות זיהו עצמם ראשית כישרואלים ואחר כך כאמריקנים, קשרו בין שירות צבאי לשייכות לאומית ותיארו את הרשת החברתית החשובה מבחינתם בשנות התיכון כמורכבת בעיקרה מחברי השבט הישראליים. נראה שמסרי התנועה הוטמעו היטב, ובשתי הקבוצות התפתחה זהות נוטה השתתפות – (participation identity) (Viterna 2013). ההבדל המרכזי נגע למידת ההשתלבות בחברה האמריקנית. לאלה שהצליחו בבית הספר, או שהיו עם שאיפות אקדמיות מקצועיות ברורות, הייתה נטייה ללכת לקולג' גם אם במחיר של ויתור, לדידם, על מרכיב מרכזי בזהות הישראלית. לעומתם אלה שבחרו להתגייס תיארו חוויות אקדמיות שליליות בבית ספר, רצון ב"פסק זמן" והיעדר רצון להשתלב בחברה האמריקנית.

בהשוואה בין מתגייסים מהצופים ואלה שאינם מהתנועה היה אפשר להבחין שהתנועה מעניקה לבוגריה פרספקטיבה טרנס-לאומית: היכולת להתבונן מעבר להקשר המקומי של החברה האמריקנית ולבקר אותה. מתגייסי הצופים ניסחו את חוסר העניין שלהם בקולג' לא על ידי האשמת עצמם, אלא באמצעות מתן ביקורת סוציולוגית על החברה האמריקנית, והמעבר המוקדם מדי מהתיכון לקולג'. לעומתם, מתגייסים שאינם מהצופים התקשו לחשוב מחוץ להקשר האמריקני ולבקר את המסלול. הם נטו להאשים את עצמם בחוסר התאמתם לחברה האמריקנית, וביטאו פחות מוטיבציות אידיאולוגיות. הצופים, כארגון המבנה זהות לאומית בתפוצות, התגלה כמטפח דחייה של הערכים המקומיים, תוך הצעת מסלול אלטרנטיבי – שירות צבאי – המעניק זהות, שייכות, ויוקרה.

האם הם נשארים בישראל לאחר שירותם הצבאי?

בפרק זה ביררתי מיהם החיילים שנשארים בישראל לאחר שחרורם מצה"ל: מאיזה רקעים הגיעו, מה היו מניעיהם לשירות צבאי, היכן שירתו ומה היו חוויותיהם במהלך השירות. בעוד חיילים בודדים משוחררים מקבלים סיוע רב והכוונה הן ממשרדי ממשלה והן מארגוני חברה אזרחית, אין למעשה מעקב אחר קורותיהם ואי אפשר לדעת האם הם נשארים, עוזבים ומתי? זו בעיה הן בגלל תפיסתם כ"עולים" (שלאו דווקא משתקעים בישראל), והן לנוכח המשאבים הרבים המושקעים בחיילים אלה לפני שירותם הצבאי, במהלכו ולאחריו.

ככלל, גם מחקרי, על אף עיסוקו בשאלה זו, מוגבל ביכולת ההכללה וההסקה על כלל אוכלוסיית הבודדים. זאת עקב מגבלות המדגם ומפני שרוב הנבדקים היו משוחררים טריים בעת איסוף הנתונים, ואי אפשר לדעת האם ישתקעו לטווח ארוך. לכן פרק זה בחן התנהגות בפועל – עזיבה מול הישארות בנקודת הזמן של איסוף הנתונים – וגם כוונות עתידיות לגבי הישארות או עזיבה.

מצאתי כי חיילים שמוצאם במדינות ברית המועצות לשעבר נטו להישאר בישראל יותר מחיילים ממדינות הצפון הגלובלי (שרובם מארצות הברית). אך בנוגע לכוונותיהם העתידיות, חיילים מברית המועצות לשעבר נטו להביע כוונות עזיבה יותר מחיילים אחרים. חיילים שהגיעו ממדינות הצפון הגלובלי נהנים מהיררכיית האזרחויות וריבוי אפשרויות, בעוד אלה שהגיעו מברית המועצות לשעבר מתמודדים, ברוב המקרים, עם היצע מוגבל של אפשרויות. אלה שאינם מעוניינים להישאר בישראל לא מתכוונים לחזור למדינות המוצא; הם רואים בישראל תחנת מעבר זמנית בדרכם ליעד אחר בצפון הגלובלי, המעניק אפשרויות רבות יותר מישראל. ממצאים אלה עולים בקנה אחד עם הפרדיגמה הנארקלסטית ולפיה הגירה היא ראשית כול נגזרת של אפשרויות כלכליות-חומריות (Massey et al. 1998).

עוד נמצא קשר שלילי בין שירות קרבי ובין הישארות בישראל: משרתי שירות קרבי נוטים יותר לעזוב את ישראל לאחר שירותם מאשר הלא קרביים. חלק מההסבר נעוץ במוצא: יותר בודדים קרביים מגיעים מהצפון הגלובלי. כמו כן, נמצא שבקרבת הקרביים שיעור גבוה יותר של חיילים שעיקר עניינם מראש היה בשירות קרבי ולא בהגירה לישראל – ולכן עזבו לאחריו. אולם בקרב החיילים הקרביים האכזבה מישראל הייתה עמוקה יותר מאשר בקרב הלא קרביים. בעוד נהוג לחשוב על יחידות קרביות כמסגרות אינטגרטיביות ומקרבות, חיילים בודדים רבים דיווחו על שעמום, היעדר משמעות, בדידות, ריחוק, ולעיתים אף נידוי חברתי. בודדים קרביים רבים משרתים בגדודי חי"ר, שם הם פוגשים חיילים רבים חסרי מוטיווציה מרבדים באוכלוסייה הישראלית שכלל לא היו מופרים להם. אולם גם ביחידות קרביות "אליטיסטיות" יותר (סיירות ויחידות מובחרות) דיווחו חיילים בודדים רבים על חוויות זרות ובידוד חברתי מההווי הצוותי שרק התעצמו בתנאים המבודדים של הבסיס והמוצב.

סיכום ודיון

המחקר חשף את המורכבות והגיוון במניעים לגיוס חיילים בודדים לצה"ל, וכיצד הם משתנים בהתאם לרקע התפוצתי שלהם. יותר מששירות צבאי מבטא רצון לתרום לביטחונה של המדינה, הוא נעשה בהקשר הגירתי. חלק מצפים לחוויה ישראלית אותנטית, מלמדת ואינטגרטיבית, שתאפשר לבחון את ישראל כיעד להגירה ארוכת טווח. בשביל אחרים, שירות צבאי מצופה לשמש ככרטיס כניסה לחברה, אם ברמת ההשתייכות הסמלית ואם ברמה הפרקטית-מקצועית. על אף שחיקתו המתמשכת של מודל שירות החובה ורעיון "צבא העם", חיילים בודדים מזהים בשירות צבאי טקס מעבר הכרחי בקבלה לקולקטיב הלאומי.

כמו במקרים אחרים של הגירה אתנית, או הגירה חוזרת – (Tsuda 2009) (ethnic/return migration), ציפיות גבוהות מובילות לאכזבות גדולות ואלה בתורן מובילות לעזיבת המדינה לאחר השירות הצבאי. חיילים רבים הביעו אכזבה מהיעדר הרצון של הישראלים המקומיים ששירתו לצידם, מהיחס של מפקדיהם והמערכת הצבאית ומהתרבות הישראלית הבוטה והישירה. חבריהם הטובים היו, כמעט ללא יוצא מן הכלל, חיילים בודדים אחרים. בנרטיבים של חיילים רבים מתגלה הפער בין

תפיסתם את עצמם כמתנדבים, שאינם חייבים להיות בישראל, ובין מערכת צבאית כופה שבה עיקר כוח האדם הם משרתי חובה המצפים ליום שחרורם.

הפער בין הדימוי הציבורי הציוני-אלטרואיסטי ממנו נהנים החיילים, ובין המניעים הזוהרים פחות שהניעו אותם לישראל ולצה"ל פוגע, ראשית כול, בחיילים עצמם. הרף הגבוה שמציב הדימוי הציבורי – שיקריבו ויתנו, שישקפו ערכים ואידיאלים נשגבים – נמצא לעיתים קרובות בסתירה למסלול חייהם עד התגייסותם לצה"ל ולמניעי העומק מאחורי הגעתם. כך קורה שחיילים בודדים, רובם צעירים ומבולבלים שמנווטים בתרבות לא מוכרת, נוטים להסתיר ולהדחיק קשיים ומצוקות, שבתורם מתגלגלים לפתחם של שירותי בריאות הנפש הצבאיים (Maltz and Kubovich 2019).

על אף שהמחקר סוקר את מעורבותה של המדינה וארגוני חברה אזרחית בגיוס ובתמיכה בחיילים בודדים לפני שירותם הצבאי, במהלכו ואחריו, הוא אינו נותן תשובה נחרצת לשאלה הבסיסית: מדוע ישראל משקיעה משאבים רבים בגיוס חיילים מהתפוצות? בעוד שב-1948 נתרמה המדינה מהירתמותם של יהודי תפוצות, חלקם רבי ניסיון בשדות הקרב של מלחמת העולם השנייה לצבאה הלא מנוסה (Markovitzky 2003), כיום אפשר להטיל ספק בצורך הצבאי בחיילים אלה. במחקר זה הצעתי להבין את ההשקעה המסיבית בגיוס חיילים בודדים לא מסיבות צבאיות, אלא בהקשר של עידוד עלייה וחיזוק הקשר עם יהדות התפוצות. חיילים אלה, גם אם לא נשארים בישראל, מצופה שיהיו שגרירים של ישראל בקמפוסים ובקהילות היהודיות. לכך מתווספת סיבה סוציולוגית: לחיילים הללו, או יותר נכון לומר ללבוש האידיאלי שמולבש עליהם, פונקציה נורמטיבית. הם מסמנים לחברה הישראלית מהי ציונות, אהבת המדינה ונכונות להקרבה ללא תנאים וסייגים. סיבות אלה הן בגדר השערות בלבד, ויש צורך במחקר נוסף שיכוון עדשתו לרמה המוסדית.

לאירועי 7 באוקטובר השפעה מטלטלת על החיילים הבודדים והמעגלים החברתיים-פוליטיים העוטפים אותם. אלה מזמנים שורה של שאלות למחקר עתידי: ראשית, כיצד ישפיעו האירועים והמלחמה המתמשכת על הרכב החיילים הבודדים? הנחת מוצא בסיסית במחקרי הייתה שגיוס מהתפוצות בישראל חריג, מפני שנעשה בשעה שאין איום חיצוני מובהק ומיידי. הנחה זו נפרמה במידה מסוימת, ובשל כך חשוב לבחון את השפעת התנאים החדשים על הרכב החיילים הבודדים ומניעיהם. לכך יש להוסיף את הביקורת הגוברת על ישראל וגילויי אנטישמיות שיכולים בתורם להוות מניע נוסף לגיוס (במחקרי, אנטישמיות התגלתה כמניע זניח).

שנית, עוד לפני המלחמה הציבו ארגונים מעודדי גיוס בחזית את רעיון העלייה וכך מסכו על הגיוס הצבאי, זאת עקב ביקורת (לרוב רפה) במדינות רבות על גיוס אזרחיהם לצבאות זרים. ברוב המקרים, מדינות העדיפו לקבל בהבנה או בהעלמת עין את עובדת התגייסותם של אזרחיהם היהודים לצה"ל. בחודשים האחרונים חלה תפנית, כאשר קובעי מדיניות בדרום אפריקה, צרפת, קנדה, ומדינות נוספות פועלים בגלוי נגד שירות של אזרחי המדינה בצה"ל. נשאלת השאלה: כיצד בידודה הגובר של ישראל בזירה הבין-לאומית ישפיע הן על פרקטיקות הגיוס בחו"ל והן על נכונותם של אזרחים ממדינות אלה לשרת בצה"ל?

מקורות

- Arielli, N. (2014). When are foreign volunteers useful? Israel's transnational soldiers in the war of 1948 re-examined. *Journal of Military History*, 78(2), 703–724.
- Creswell, J. W., & Clark, V. L. P. (2017). *Designing and conducting mixed methods research*. Sage Publications.
- Hockenos, P. (2003). *Homeland calling: Exile patriotism and the Balkan wars*. Cornell University Press.
- Levitt, P. (2009). Roots and routes: Understanding the lives of the second generation transnationally. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 35(7), 1225-1242.
- Maltz, Judi and Yaniv Kubovich. 2019. "What's Killing Israel's Lone Soldiers?" Haaretz, accessed August 25, 2019. <https://www.haaretz.com/israel-news/MAGAZINE-israel-army-idf-lone-soldiers-suicidemilitary-1.7729693>
- Markovitzky, Y. (2003). *Machal: Overseas Volunteers in Israel's War of Independence*. Tel Aviv: World Machal.
- Massey, D.S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., and Taylor, J.E. (1998). *Worlds in motion: Understanding international migration at the end of the millennium*. Oxford: Clarendon Press.
- Song, K. Y. (2015). Between global dreams and national duties: The dilemma of conscription duty in the transnational lives of young Korean males. *Global Networks*, 15(1), 60–77.
- Tsuda, T. (Ed.). (2009). *Diasporic Homecomings: Ethnic Return Migration in Comparative Perspective*. Stanford University Press.
- Viterna, J. S. (2013). *Women in War: The Micro-Processes of Mobilization in El Salvador*. Oxford: Oxford University Press.
- Waldman, A., Tiargan-Orr, R., & Gal, R. (2022). Military Propensity Among Israel Defense Forces' Potential Conscripts: A re-examination and differentiation by personal preferences of enlistment motivation. *Armed Forces & Society*. <https://doi.org/10.1177/2F0095327X221101331>
- Yohanani, L. (2022). High-risk transnationalism: Why do Israeli-Americans volunteer in the Israeli military? *Sociological Forum*, 37(2), 533–556.
- Yohanani, L. (2023). *Fighting to Belong: Diaspora Soldiers, Immigration, and National Identity in Israel* (Doctoral dissertation, Rutgers University-School of Graduate Studies).
- Yohanani, L. (2024). (Fighting to belong :drivers for transnational diaspora military service in Israel and beyond. *Comparative Migration Studies*, 12(1), 8. <https://doi.org/10.1186/s40878-024-00363-6>